

A NOSA TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZÓN

Na Cruña ó mes, 40 cts.
Coste d'un núm. 15 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.
América, id. 2 »

Pagos adiantados

Redacción e Administración: PASEIO MÉNDEZ NÚÑEZ (Irmandade da Fala)

Número 84

A CRUÑA 25 DE MARZAL DE 1919

COUSAS ESENCIÁS

O GALEGUISMO S'IMPÓN

A "Oliva", de Vigo, orgaizou e fixo unha serie de conferencias orredor do tema "Galicia e a Autonomía".

Buscou xente de releve para elas. Déronse xa sete, e das sete samente dúas foron pronunciadas en castelán: a de Casares Quiroga, da Cruña, e a de Antonio Ximénez, de Santiago; o resto... todas en galego. Falaron en galego, os catedráticos Lousada Diéguez e Risco, os abogados Noguerol, Peña Novo e Bonet Fontenla. En galego vai falar aínda, tamén, o gran artista, xenio da raza, Castelao, e o insine poeta Ramón Cabanillas.

En galego falaron tamén, en Pontevedra, en dúas conferencias, moi apraudidas, Cabanillas e Peña Novo. E en conferencias ós Dependentes da Cruña, empregaran tamén, fai poucas datas, a nosa lingua, Peña Novo e Villar Ponte.

Xa non percisamos dicir que en total-as veladas, festas e actos de porpaganda, samente s'emprega o noso idioma, pol-os galeguistas.

¡Homes sin fe, homes cegos para todo idealismo, para toda empresa de vountade e constancia! ¿Non vedes como sin mais que dous anos longos d'atuación, as "Irmandades", conqueriron proveito? ¿Non vedes como si ás "Irmandades", axudaran algúns galegos de cartos, que ningún lles axudou, Galicia axiña tería unha concencia coleitiva tan forte com'a de Cataluña?

Pois logo a nosa llingua conquerirá un novo homenaxe. Elo será c'o estreno, pri-

meiro na Cruña e despois en Santiago, Villagarcía, Pontevedra, Vigo, Lugo, Betanzos e Ferrol, da fermosa comedia de Ramón Cabanillas A man de Santiña, por un fato d'alumnos da seición de Declamación do Conservatorio d'arte galego. Naquela comedia, escrita adrede en prosa pol-o gran poeta da raza, a lingua do povo, traballada con fondo amore, volve a ser a lingua do arte por escelenza; a lingua que trunfou, con xeito universal, nas xustas e nos torneos dos séculos XIII, XIV e XV; a lingua chea de dozura, d'armonia, a lingua eufónica e moliña, que soiloalcontra parella na italiana.

Gracias, pois, a Cabanillas, e gracias tamén ó empresario de teatros mais intelixente da nosa Terra, Sr. Fraga, que sempre ben dando provas d'amore pol-as cousas galegas, a lingua nazonal esquecida nas vilas, soará nas vilas deitando dos labios de fermosas señoritas e de distintos rapaces para ser gabada e apraudida canto ela o merece.

E non hai que darlle voltas. O problema mais interesante e trascendente de Galicia, ó de ser ou non ser, é o da lingua. Os outros son problemas axetivos.

A lingua é a i-alma; e a i-alma é o sustantivo. Cando fai poucas datas, á saída dos concertos que dou na Cruña a Orquesta de Cáwara de Barcelona, ouviamos falar sempre en catalán os profesores d'aquela coleitividá, pensábamos: isto é o segredo da forza de Cataluña.

O triste é que haxa aínda moitos galegos, obreiros e siñoritos, que non poidan decatarse de tan sinxela verdá.

Sempre nos lembramos das palabras de despedida de Cambó, cando deixou a nosa Terra: "se tedes resoltos tódol-os vosos problemas económicos e políticos o día de mañán, pero deixáchedes esquecido o da llingoa, non teredes conseguido nada, nada, nada".

A toleadura dos nosos reformadores

No prólogo ao folleto "Materiales para el estudio del derecho municipal consuetudinario de España", obra de Costa, Pedregal, Serrano y G. de Li-ares, faise constar o seguinte: "Cuando en Noviembre y Diciembre del año pasado (1884) se estaba elaborando en el ministerio de la Gobernación una ley de gobierno y administración local, se hizo decir a la Prensa cosas muy peregrinas: "la reforma tiene tanta originalidad, que aún no habiendo nada nuevo en el mundo, será difícil a los comentaristas apasionados quitar aquel mérito a la ley", "este proyecto, a que se está dando la última mano, ofrece nueva redacción, pues no se ha tenido presente, como se acostumbra en esta clase de trabajos, ninguna de las leyes anteriores"; "en el ministerio se estudian con tesón las leyes municipales de Francia, Italia, Bélgica y demás países europeos, a fin de organizar el municipio y la provincia con arreglo a los últimos adelantos; etc."

O comentario do gran Costa, condenou tal toleadura d'esta ademirable maneira: "Se alardea de originalidad en una esfera de la vida donde la mejor originalidad consiste en no tener ninguna; donde el legislador debe limitarse a ser mero intérprete del estado social y una como cámara obscura, sin voluntad propia, que reproduzca con fidelidad los rasgos fisiognómicos del municipio tal como es. Para preparar una ley de Gobierno local destinada a España, se estudia el municipio inglés, el francés, el alemán, el italiano, el portugués, es decir, todo menos lo único que debiera estudiarse: el municipio español."

E sendo como é un principio de bioloxía

GRAMATICA GALEGA

VÉNDESE na nosa ADEMINISTRAZÓN

PREZO 50 CÉNTIMOS

xurídica, demostrado pola experiencia dos séculos, que a realidade é anterior e superior a lei; que non pode dispoñerse—somentemente en casos de perigosa toleadura—que o molde d'aquela seja ó d'esta, pois até ós menos prácticos n'estas cousas non lloiran qu'esta derradeira ten que sere a mais fel ispresión da primeira.

Pro elqui na nosa Hespafia—viveiro o mais fecundo do verbalismo e d'exóticos lexisladores—enxérguense as cousas en senso contrario, isto é, primeira a lei, dispols a realidade; e por iso ollamos con tanto d'com'aqueña usura a mellor e a maor parte das normas prácticas qu'espontaneamente nascer das entrañas da realidade mesma, e que éla, no sentir de Costa, conden e persigue, suplida á falla de razón cō aparato d'oficinas e tribunales.

Non habendo como n'hai diferenzas entr'as morfologías natural e xurídica, está visto que a lei municipal téa que sere como é o Municipio: verdade e realidade. E namentras elsi non sexa seguíremos cō estigma d'unha razón gobernada pol-a toleadura d'unhos homes qu'hai moito tempo que pra ben d'Hespafia deberían estar fortemente recluídos nos manicmios.

Os mesmos políticos que idelaron semellantes fórmulas, e que trataron de posíelas en práctica, son os primeiros en reconeceren que estaban na horta, e hoxe z'fan da circulación os peligrinos recursos do seu extraviado maxín.

Ollan con dór a queda do centralismo e cō él a da uniformidade que convertía a nosa malfadada Patria nun cimiterio e n'unha desventura d'emigración permanente, pois pra ninguén é desconecido que o promedio da mortalidade é de 650.000 hespañoles por ano, é de 300 a 350.000 o d'emigrantes.

A y-alma da raza sintese sacudida pol os estertores dos seus tiraps e polo chlar dos seus vampiros, e n'un xigantesco esforzo de vontade dormida—non morta como presumían os caciques—esnaquizará as cadeas que a tragúan baixa e cobardemente amarrada ao oprobioso carro dos oligarcas que desde Madrid alimentan as raíces do árbore maldito qu'envenena e mata despiadadamente as libertades e ás iniciativas municipais...

A y-alma do pobo hespañol despertou, e Deus sabe ate onde chegará nas suas reivindicacions..., que terán que ser radicás s'han de responder a justicia que lle asiste.

Comezaron a caer as estátuas que repensaban certos e ben conecidos e odiosos sistemas, e axiña, moí axiña serán derrubadas as persoalidás qu'arelan ser estautadas.

Caciques qu'en Madrid nutridos cō voso estercos as Injusticias dos Gobiernos das provincias, tremadel O sangue das inocentes vítimas nin agora, nin nunca, foi derramado sin confundir a vida dos verdugos.

Caciques! A España honrada hai xa moito tempo que o único favor que vos pide consiste en que a dexedes en paz, que vos retíredes; que non gobernades; e como parece que non vos queredes dar por desautados, podeis fer por seguro que o voso fin terá que sere fatalmente com'ó de todol-os criminaes...

FRANCISCO VÁZQUEZ ENRÍQUEZ.

Santiago, Marzal do 1919.

¡Edificante!

Xa dicíamos nos...

Un Instituto d'Estudios Galegos, do xeito que ten o dos picoreteiros, non é peirciso, ou de selo, sobra entón a Academia Gallega.

E tiñamos razón. Agora poderánse decatar hastra os académicos mais amigos do «queda ben».

Algús académicos acetaron cárregos no Instituto de Picorete. Deron así por bón aquel Instituto. Aquel Instituto pidiulle á Diputación provincial da Cruña unha axuda económica e a Diputación deulla, deixando sin aquela que adoitaba consinar nos seus presupostos, á Academia Gallega. Querse dicir: que a suvención da Academia pasou ó Instituto picoreteiro. E a Academia ficou c'un palmo de fuciños.

Un caso mais de noxento favoritismo; unha caciqueira mais que pesa sobra Coeira provincial.

E os académicos inda siguirán facéndolle o caldo gordo a Picorete and company. Porque hai tan poucos homes de carácter, hai tanta probeza moral...

PROSAS LÍRICAS

O CAMPO E A CIDADE

I

Nun cantar perenne as labercas soben voadoras car-o ceu, dende o monte florido de tojos. Baixo min alumadas pol-o sol entreveado da Primavera, as ondas mareiras espáregen a sua cabeleira escumosa, dicindo o seu perdurante hino de inmensidade e forza. Baten nos díques da cidade mesta morea de casas agora, espallándose pol-os verdes outeiros. Alí encomenza a aldeal

II

Vede aquí os dous momentos da vida galega, dous momentos esenciaes: unha campía, unha aldea inmensa, cuase descoñecida e unha cidade que emprincipia a cofecerse a si mesma, a ser si mesma e a penetrar o segredo de existencia n'os lares campeslos.

III

Entre a cidade e a aldea houbo longo tempo fonda separanza. As gentes habitantes das casupas agachadas nas vellas fragas e nas anosas carballeiras, poselan unha existencia propia, tiñan sua lingua, os seus usos e do mesmo gelto que o labrego traballaba as leiras co'o arado celta, gardaba a sua alma, no mais íntimo, millentanasas reminiscencias. Os vellos deuses cubizosos de fuzir do exilio moraban aínda ocultos nas congostras, n'os boscos e n'os marfios penedos. Todo era alí primitivo mas tamen rexo e sincero. Existencia verdade, producíndose real e positivamente de si mesma! Alí se mantiña intacta a alma galega e milleiros de germens fecundos latitantes, agardaban samente un impulso p'ra se desenrolaren que non vñia de ningures porque a cidade que debía dalo, ignorábase a si mesma e á durmente campía. Dito d'outra maneira: non xurdía a visión crara dos problemas do país.

Cal era a razón d'esto? Houbo en Galiza unha época, e alguns viven aínda nela, na

que se cultivaba unha vida falsa d'irrealidas e aparencias; criase en cousas imaginarias e esqueclase a substancia e os problemas do noso povo. Os galegos deron en imitar unha existencia banal e leviana, decadente e amaneirada. Aínda n'os momentos d'espargemento, n'os que parece tiña de predominar a espontaneidade, xurdía o rasgo d'exotidade que devíña ás veces de brutalidade. O canto e a poesía, entre outras cousas enxebres, se desleixaban e as prazas de touros se llugaban, entremetres, en festas bárbaras contrarias aos instintos raciaes.

V

Un día esco-menzou a cidade a pór atención nas palabras d'os que pregaban unha vida de intimidade co'as propias realidas, emprincipou a facerse consciente de si mesma e tamén decatouse de que pertencía a unha unidade histórica constituída en grande parte pol-as aldeas perdidas antre o follag'e os millos. Relembrouse do campo onde latitaban tantas cousas nobres floradas e apareceuselle craramente a sua misión direitora, creadora de novos valores. Galiza atopando a sua esencia salvarase; unha época brillante da sua historia nascía!

VI

Como un símbolo, erguense sobre os outeiros ribelranos, os verdes pífelros—mensaxeros de amor que cantara un vello rei poeta—cheos de forza, respondendo ás brís e vendavaes d'os mares que tragen un halito de mundial lonjanía, co'os mais formosos cantos, suas raíces rejamente termando na nai terra.

JOHAN VIQUEIRA.

ANACOS D'UNHA PAROLA

A música galega

N'unha revista da Habana topamos unhas manifestazóns sobor da música galega que, pol-a sua importancia, coidamos que deben sere conocidas d'os nosos leutores. Estas opinións, feitas n'unha conversa c'un repórter, teñen a forza da autoridade d'un home que sabe moito de música e que é, inda que viva na emigración, un galego nazonalista de corpo enteiro. Coma Ricardo Fortes—quen, como o leutor sabe, puxo un prólogo musical á *Vento Moreiro* de Cabánillas—hay en terras alleas, leás irmáns de verdadeiro valer e fondo galeguismo.

—Ben, señor Fortes; díganos o que vosté pensa do arte galego, da sua situación, tanto en Cuba coma en España, do que se ten feito, do que pode e debe facerse, y-en fin, canto a vosté se lle ocurra sóbor d'este tema.

Moltas veces me terá vostéde ouvido declir, e agora o repito, que o arte galego é, antre os artes rexionaes, o que mais vigorosa persoalidade e caracteres mais xenúinos repersenta. Non é pasión de galego, é sinceridade reflexiva. A nobreza do aragonés, a flexibilidade

do andaluz, a austeridade castelán, etc., etc., todo-los caracteres distintivos d'as diferentes rexións ibéricas fúndense no galego, sobresaíndo ademais n-él como unha lumiosa pñeclada, a macla melanconía d-as súas cancións, a fonda sensibilidade do seu temperamento que si non se sabe endexamais até donde é capaz de soportar infortunios, tampouco se lle coñece límite á onda agarimosa d'os seus carñíos, que abafa as almas e as cousas nos seus moles efluvios adormecentes. Y-emporio, a pesar de sere Galicia a rexión máis rica en cor local, nada se fixo en Cuba ni en España que poida significar un arte definitivo, netamente galego.

Coido que algo podía facerse en Cuba, si os señores que agora orgalzan veladas no noso Teatro fan por fuxiren de elscrusivismos e tenden a orgalzar unha sección de declamación, que é indispensable, procurando levar a ela elementos capaces. Si se fai esto, non sollo comedias con intermedios musicas, sinon que até zarzuelas, operetas e revistas podían representárense. Con esto conseguiríase, ademais de ofrecer un campo en que nobremamente loitaran os artistas galegos, unha fértil labor de divulgación que elevase o concepto en que nos teñen os extranos, e sirvise, ante nós mesmos, pra despertar un acercamento que nos fixese millor nosa Casa elquí, como o que é, un currunchito d'alá.

—¿E de *Maruxa* qué pensa?

—Ademiro o mestre Vives; coido qu' é un dos máis firmes puntás d'a música española; pro a súa ópera *Maruxa* encontráa deficiente, falsa de có, no que se refire a eispresión do Arte galego.

—Hij unha obra—digoll'eu crelo que descoñecida en Cuba, *Amores de aldea*, do mestre Soutullo, ¿conócea?

—Non tanto como pra dar unha opinión definitiva, mais coido que se acerca máis que *Maruxa* a nosa alma galega. O mestre Soutullo soupo, millor que Vives, interpretar no pentágrama a riqueza d'as nosas espiritualidades.

—¿Ten vosté moitas obras publicadas?

—Teño algunhas; todas en colaboración con infeituitas galegos. Un romance lírico, *A fouce esquencida*, letra de Cabanillas, de sabor crásico e remoto; unha melodía galega, *O adios do emigrante*, letra da nosa esgrevia Rosal; unha ruada con innovación de técnica musical, letra de Cabanillas, titulada *O cantar do que se alexa*; a coñecida balada *Noite de lúa*, celebradísima n'Havana y-en Galicia, tamén en colaboración con Cabanillas. Non fai moito este me esquirbeu desd'a Cruña dicíndome que ouvira cantar *Noite de lúa* a Marquesa de Figueiroa. Ademais teño unha *Melodía sin palabras*, feita con moito agarimo. D-esta obra vou a contarlle unha anécdota orixinal. Guillermo Cedrón díxome c'unha vez, xantando n'un restaurán de Manchester, chamáronli'a atención uns acordes coñecidos, que preludíaba a orquesta de zingaros do hotel. Dirixeuse o director y-éste amostroulle os papés da música qu'estaban tocando.

Era a melodía *Morriña*, de Ricardo Fortes. O zingaro aseguroulle qu'era unha peza musical mol sollicitada pol-o público.

—¿E vosté non sabe como poida chegare até alí súa composición?

—Non pulden averigualo. Lénbrome que repartín algunhas d'as miñas obras, mais non sei como chegou *Morriña* a un país tan lonxano.

O señor Fortes ten varias obras mais en preparación, algunhas en colaboración con outro músico galego, José Guede, un d'os primeiros líricos da terra.

Nós, ó reproducir esta conversa xornalista, folgámonos de contar con un tan outo músico galego nacionalista, e dende elquí mandámoslle un forte e o mesmo tempo agarimoso berro: ¡Adiante!

DOS NÓSOS POETAS NOVOS

A FURNA

Mar bravo, terra bravía,
forte un, e-outro máis forte;
falades co'a valentía
dos que rín diante da morte.
Se un revólvese ante escuma
e nos penedos enviste,
a outra erguida na bruma
tranquila os pulos resiste.
Calquera ao vovos coidara
que sodes dous enmigos
que rifades cara a cara,
a morte, e máis sin testigos.
Pro, eu, que ante vos nascín,
malla dos vosos enfados,
de cote xuntos vos vín
lgoal que dous namorados;
e moitas veces, pro moitas,
ouñ nos vosos rumores,
en ves do fragor das loitas,
brandas cantigas de amores.
Grandes, barudas, xigantes,
xoguets da pasión fera,
sódel-os firmes amantes
que enchédal a azul esfera.
Mar bravo, terra bravía,
forte un, e-outro máis forte,
falades co'a valentía
dos que rín diante da morte.
Amador que chega e fala
parolas doces a elto,
e-amada que escoita e cala,
e-ao amor ábrelle o pelto.
O mar, galán namorado,
cantando chega hastra a orela,
e nos pes do ben amado
deixa unha ofrenda sinxela;
soberba, altiva, a montana
sinte de aquel bico o ardore
e-unha furna abrir na entrana
n'un terremoto de amore.
¡Oh, furnas da miña terra
que abren os blocos do mar,
de cote o mistéreo herra
no voso séo un cantar!
Mar bravo, terra bravía,
forte un, e-outro máis forte;
falades co'a valentía
dos que rín diante da morte.

GONZALO LÓPEZ ABENTE.

COMENTARIO D'AUTUALIDADE

O segredo d'un trunfo

Un trunfo decisivo, enorme, superior a todo o que poidera agardárese, coroóu as recentes recramazóns formuladas por un sector importantísimo do proletariado catalán. A solución do derradeiro conflito societario qu'en Barcelona se planteóu, tivo todol-os caracteres do insólito, do inagardado. E ninguén, por mol crarvidente que fose, podería endexamais sospeltare que as aludidas recramazóns obreiras outerían o fallo que, como consagración plena da xustiza d'unhas demandas, forzosamente tivo que sere otorgado. Por riba de todol-os cálculos e de todol-os vaticinios; superando a todol-os pronósticos e deixando mol atraís ás máis aventuradas conxecturas, o laudo recaído na recente folga da gran urbe catalana amóstrase como o trunfo máis grande, preno e resoante qu'as reivindicazóns obreiras abranguiron n-istes derradeiros tempos. Da cuantía e proporzóns do aludido trunfo ben craro falan certos detalles, significativos por demais, traís dos que o esculcador máis inesperante ollá, s'n grandes esforzos de visión, o fracaso de medidas tidas até o d'agora por decisivas e terminantes.

E iste fracaso, xa importantísimo pol-o que de tal ten, dobra a súa importancia a adequire proporzóns desmesuradas a pouco que se repara no dobre senso que encerra.

As correntes novas, xuveniles, mundiaes adentrándose pol-a vella Iberia e faguéndoa sentil-a sacudida dos ars renovadores que escomezan a espreguizala, d'unha beira; á outra, o comenzo da liquidazón de procedimentos anacrónicos vellos e absurdos que na Iberia aínda pertenden seguir impóndose; pese a tere soado a hora da súa desaparición mundial no preciso instante en que o noxento imperialismo deu en terra,

Agora ben, calquera coidaría que fautores extraordinarios, endexamais empregados nas loitas soclaes, foron os que forxaron un trunfo tan grande e tan resoante. Nada máis lonxe da realidade. Un solo fautor, si ben de enorme trascendencia, foi o que o determinóu. E iste fautor, solamente iste fautor foi o que fixo decisiva e rotunda, cicais como poucas veces, a victoria obreira. A orgalzazón, unha orgalzazón plena, acabada até nos máis cativéis detalles, frente ó desbaraxuste e a desorientación, velai o único segredo do éxito, a verdadeira e decisiva clave do trunfo. Ela de por si, sola, ausolutamente sola, sin outros auxiliares que a forza que dan a estrela xuntanze e fe e a firmeza nas propias conviccións puido máis que total-as outras forzas xuntas. E, como de cote, por riba do xuntoiro híbrido de entidades e orgaismos desorgaizados e gastados, xurdéu puxante e soberana, plenamente triunfadora, a orgalzazón, abatíndo orgulos, derrumbando procedimentos, amostrando craramente o único camiño que leva en dereitura ó trunfo.

¡Canto insiño se pode deducir dos feitos

comentados pr'as nosas reivindicazóns agrarias e nazonallistas! ¡Canto non temos d'adeptados d'istas loitas nas que, unha acabada e compretísima orgalzáción suple na maioría dos casos, a forza do número, da cantidade, da masa, coá forza do seu perfeccionamento totalmente levado até os detalles máis insignificantes! ¡Cantas leuclóns non se desprenden de xornadas como a aludida! E sendo elsi, e ollando como unha orgalzáción disciplinada e perfecta, pode arrolar a todo un xuntoiro de orgalmsos desorgaizados—por moito cu'istes

orgalmsos representen a forza material, a cárraga morta de vellas e brutales oligarquías —unha esperanza, unha grande esperanza escomenza a latexar no noso espírito: a esperanza de que chegue un día non lonxano no que, unhas perfectas orgalzácións nazonallistas abranguendo a librtade patria, a prena librtade, única pol-a que se debe peltar, abrangan tamén a redenzón agraria, a redenzón xustísima e cal ningunha santa dos modernos servos da gleba.

UN AGRARIO.

Verbas d'un castelán

De Xulio Senador Gómez

Hal dúas categorías de burgueses. Na primeira están os donos da terra, conservadores, viciosos e compretamente incultos. Na segunda están os donos do capital, liberales, activos, marrulleiros e mellor instruídos, como pertencentes a outro tipo máis avanzado de civilización.

Emporiso, a ignoranza de amos grupos é enorme. Si algunha manifestazón que parece de intelixenza se dona entre eles, non é intelixenza: é a astucia reptil.

As súas empresas funcionan porque eles pagan homes intelixentes que lles dirixan. A súa influencia sosténse porque nun país esmagado e abafado os intelixentes non atopan traballo e teñen que entregarse a eles por un anaco de pan.

Violan concenzas valéndose da fame.

Allí onde ollan que aparece un intelixente perigoso non-o matan porque temen ó escándalo; máis válese da súa miseria pra sobornalo. Por iso téñense ollado tantas falcatruadas e tralazóns nos homes que escomezaron defendendo ó pobo; e por iso o pobo tarda tanto en conseguire a imprantazón de un réxime de xustiza posto que, en cada instante decisivo, o soborno privao dos seus máis valiosos directores.

Os dous grupos, xuntos, loitan contra o pobo.

O máis curioso, emporiso, é que tamén loitan entre si.

Ao principio paga o pobo os vidros rotos, máis o resultado final será benéfico pra o pobo, porque como todas as sociedades, en virtude dos descubrimentos modernos, evolucionan hacia o tipo industrial, óllase xa inevitable, anque non se troque ningunha lei, o triunfo do capital, que, ó fin e ó cabo, é fillo do traballo, sobor da propiedade da terra, qu' é filla do privilexio: de xeito que, cando os elementos capitalistas teñan conseguido afundir ós rendistas, non ficará pendente de resolución máis qu'un solo problema de goberno, o cal consistirá, non en confiscar o capital, sinón en suprimir os inxustos derelitos de mo-

nopollo que oxe favorecento contra do pobo ó amparo da proteuzón aduaneira.

A simple supresión dos monopolios industriales implica o adevenimento automático da librtade porque o capital, por si solo, carece de forza pra tranzire a ninguén posto que pode sere creado pol-o traballo humano o que non sucede coá terra.

Toda tranía procede de cote dos que domean o chan; e si istes imbéciles burgueses decráranse enemigos do pobo é porque a mesma ignoranza, de que denantes fixen mención impidíelles ollar o fondo do choio; ou sexa, que o monopolio, é decr a proteuzón aduaneira, concédese ó capitalismo pra indemnizalo do que a renda e o imposto indítreto lle sustraen por outra parte; e que, na súa consecuencia, pra nada necesita o monopolio contra o pobo si primeiramente se suprime todo imposto sobor do capital e as súas ganancias, xirándolle eisclusivamente sobor do valor social das terras, e despois suprívese, pol-o mesmo imposto de confiscazón, a renda do rendista que é o único que vive a costa do capital sin donarlle nada en troques.

O elsterminio da renda sería máis súpeto realizado pol-a lei; máis non por iso e menos seguro que, aínda cando ista non interveña, será realizado á longa pol-o capital, xiquera parcialmente, impedido que o traballo se empregue sobor da terra có que val ficando improductivo.

Proba d'elo é qu'a produción industrial leva xa á territorial cast un cincuenta por cento de ventaxa na proteuzón do Estado.

A proteuzón aduaneira ós productos da terra, prescindindo do recárrago arbitrario nos transportes, tasmébase fai dez anos nun dezaseis por cento. A industrial nun vintecinco, tendo, ademais, as tarifas de transporte ó seu favor.

Ista imposibilidade de competencia vai suprimindo pasenfiamente ó pequeno propietario.

Semellante circunstanza será perxudicial ó principio, máis favorable en definitiva; porque cantos menos propietarios haxa menos serán

os intresados en soste a inxustiza e a barbarie e máis fácil será cortarlle as uññas.

As agresións do capital contra a renda, moitas veces realizadas en alianza transitoria có traballo, responden á presión constante d'unha evolución social que s'estrela contra a inercia d'unha resistencia histórica oustínada en detel-a marcha do progreso moderno que consiste en que o traballo viva perpetuamente asociado en verdadeira simbiosis, có capital, que é a súa ferramenta, pra aplicárense xuntos a outeren a máxima produción do chan feito libre pol-a lei.

Ista resistencia histórica é o dominio quírtalo da terra tal como aínda subsiste.

Por ela o capital esterilízase derivando hacia o aforro e hacia as inversións en papel do Estado, cousas amas que contribúen a disminuir as facilidades e a eficacia do traballo, máis non-o fai impunemente porque téu que sofrir os empuxes do capitalismo como un penedo resiste as ondas que, emporiso, vano esfarelado pasenfiamente.

Hal infinitas vítimas inocentes; máis o progreso sigue o seu camiño.

E unha guerra como a outra onde o criterio superior de solidariedade racial fai morrere ás xenerazóns autuaes coá esprouza de asegurare un porvir algo mellor ás futuras.

Os episodios d'ista loita incesante son invisibles pra casi todo o mundo; máis non por iso son menos cruéis.

(Do libro *La ciudad castellana.*)

Novas da causa

Os nosos amigos de Betanzos espallaron unhas follas imprentadas nas que fan un chamamento ás mulleres d'aquela vila para que constituían unha sección feminina da "Irmandade da Fala", seguindo o exemplo da Cruña.

Os nosos amigos betanceiros son modelo de rapaces galeguistas.

N'eles, coma en poucos, o amore á terra e o espírito civil latexan fondamente.

Adiante, que sodes dos bos e xenerosos:

* * *

En Villalba, onde tamén temos bos amigos, fixéronse algús actos galeguistas.

Dou unha conferencia o cultísimo membro da "Irmandade", de Santiago, Sr. Culebras, e logo houbo un mitín para protestar contr'ó reparto do consumo pol-os caciques, no que faloron entr'outros ouradores, o Sr. Culebras, Branco Torres e Peña Novo.

Foi un acto digno de loubas e que terá de dar froito.

¡Ben pol-os amigos de Villalba! Eles e os de Monforte, son os únicos da morta e triste provincia de Lugo qu' s'erguen cont'os caciques, barilmente.

* * *

Na "Irmandade", da Cruña, fíxose unha velada necrolóxica, en lembranza dos poetas Curros e Pondal, e do mestre Chané.

Pronunciaron discursos os Sres. Villar Ponte, Viqueira, Branco Torres e Sarmento.

Léron poesías dos mortos lembrados, as fermosas señoritas Rosa Martí, Esther Carballa e Lolsa Castelo, e os señores Osorio e Lafuente.

Acompañado pol-o mestre Braxe, cantou ó plano, o *amateur* musical Bernardino Varela, noso querido irmán, "Os teus ollos," e "Como fol," de Chané e Baldomir.

Romatou o acto entoando todol-os presentes o himno galego, postos en pe.

* * *

Drento de poucas datas poráse á venda o notabre "Compendio de Gramática galega," que ven imprimendo a "Irmandade da Fala," da Cruña.

Axíña publicaráse tamén a fermosa novela de Gonzalo López Abente "O Diputado por Veiramar."

* * *

Axíña aparecerá millorada, con novo formato, A NOSA TERRA.

Queremos correspondere ó favor dos nosos amigos.

* * *

Vense organizando de xelto comenente a Delegación das "Irmandades da Fala," en Madrid.

No seu seo faráse unha xuventú nazonalista.

INVERNIZA

Soplaron do luitoso e triste outono as brisas derradeiras, que pasando escolares e lletras, en tolos e entrevertes remuíños, as murchas follas fono das arvres arrancando para logo sin tino ll-as ciscando por campas e congostras e camíños.

Na ponla aspida d'un carvallo vello, unida a lla con forte vencello, unha folla mirrada, sufrindo dos curiscos a rajetra, all fica engarrada, qual si a pobre quixese, asin que o duro inverno ja morrese, tornar a revivir na primadelra.

Peró eis que n'unha sera tempestosa das mais crúas do inverno, na que a forza do vento era espantosa, e doente bruaba

como furla do inferno, levando en redemuñíos por didiante aquilo que o seu paso lle estorbaba, a follíña, muchada e esvalda, faltosa ja de forzas e de aguante, sin ánimo rolou esmorecida pola campía adiante: e tras de pavorosa e alongada terrível luita dura, atopou a cuitada n'unha laña da terra sepultura.

Cando da nosa vida o pardo e triste outono ja pasou, cando os anos se fono de fujida e sobre nos nevou, con mais forza e caríño a vida amamos e por vel-a alongada suspiramos, e canto mais fujimos ao fin que se aproxima, sin decatarnos, sin sentil-o lmos pasenllo chegándonos á cima onde o noso camiño rematamos.

Todal-as tempestades all baten pois tercas nós persiguen e combaten con moura crueldade, e tras de fera luita, ruda e forte, n'unha noite de dor atravesamos o pórtico da morte, que de paso sirvieu a Eternidade.

VICTORIANO TAIBO.

O caciquismo de Betanzos

O concello de Betanzos, de feitura caciquil, foi obrigado a dimitir pol-a opinión púbrica d'aquel povo que ven dando exemplares mostras de cidadanía.

Dimitiron tódol-os concellás, forzados pol-a vountá popular.

Unha comisión de viciños de Betanzos veu á Cruña para pidirlle ó gobernador que abra unha información púbrica que dea logar á incapacitación e distitución d'aqueles concellás.

Os cargos edilicios, conforme á lei, son irrenunciabres. Os concellás betanceiros dimitiron por medo ó pobo. Pero ós caciques lles non convén que se proceda á sua distitución.

Si os caciques imponen seu criterio, en Betanzos haberá esceas tristes.

E os responsabres direitos serán o gobernador e a comisión provincial e o gacipretismo.

Aviso a tempo...

No moiño

Conto de Eça de Queiroz

Foi grande a escltazón na casa, cando Xan Coutiño recibeu unha carta de seu primo Adrián que lle anunciaba que en duas o tres semanas ia chegar a villa. Adrián era un home célebre, e o marido de María da Piedade tñia naquel parente un orgullo enfático. Mercara mesmo un xornal de Lisboa só para ver o seu nome nas locás e na crítica. Adrián era un romancista: e o seu último libro, *Madalena*, un estudo de muller traballado a grande estilo, d'unha análise delicada e sutil, consagrara-o como un mestre. A sua fama que chegara hasta a villa, n'un vago de lenda, presentava-o como unha persoa interesante, un héroe de Lisboa, amado das fidalgas. Mas realmente na villa era sobretodo notabre por ser primo do Xan Coutiño.

Dofia María da Piedade ficou aterrada con esta visita. Vía xa a sua casa en confusión co'a presenza do hóspede extraordinario. Foi por iso un alivio, cando Adrián chegou, e mol sinxelamente se instalou no antigo hospedaxe do tio André. Xan Coutiño escandalizou-se tñia xa o cuarto do hóspede preparado. Adrián, entón, recusou:

—Eu teño os meus hábitos, vostedes teñen os seus... Non nos contrarlemos... O que fago e vir acó a xantar. Do mais non estou mal no tio André. Vexo da xanela un moiño e unha represa que son un cadriño delcioso...

María da Piedade ollábno asombrada: aquel héroe, aquel fascinador por quen choraban mulleres, aquel poeta que os xornás glorificaban resultaba un suxelto estremadamente sinxelo. Nen fermoso era. Ademais non facía frases; e a primeira vez que veu xantar, falou apenas dos negocios. E lamentaba sinceramente ver o primo all, inútil sobre unha cama sin o poder axudar. Foi por iso, con grande alegría, que ouvin a Xan Coutiño declararlle que a muller era unha administradora de primeira orden.

—Ela vai contigo ver a facenda. E na cusion de prezo, déixaa a elal

—Mas que superioridade, prima!—exclamou Adrián maravillado.—Un anxo que entende de cifras!

Pol-a primeira vez na sua existencia María da Piedade colorexou co'a palabra d'un home.

No outro día foran ver a facenda. Como ficaba perto, e era un día de marzo fresco e claro, partiran a pe. Ao principio, acañada por aquela compañía d'un leon, a pobre señora caminaba xunto d'él c'o ar d'un paxaro asustado. Mas a estrada estendíase, branca e lon-

O DIPUTADO por VEIRAMAR

NOVELA por Gonzalo López Abente

Ademítense pedidos

ga, baixo o sol tépedo—e a conversa de Adrián folna lentamente acostumando á súa presenza.

El deulle algúns bons consellos, sobre a súa casa, chea d'enfermos, que parecía un hospital: o que os pequenos necesitaban era ar, sol... Ela tamén así o xuzgaba: mas qué! O pobre Xar, sempre que se lle falaba de ir pasar algún tempo a quinta así xíase: tifa horror ós grandes ares e ós grandes hourizontes: a natureza forte facíao casi desmalar; tornárase un ser artificial, acochado entre os lenzos da cama.

El entón lamentouna. De certo podería haber algunha satisfacción nun deber tan santamente cumprido... Mas, en fin, ela debía ter momentos en que desexase algunha outra cousa máis aló d'aquelas catro paredes, cheas do bafo da doenza.

—¿Qué hei de desexar máis?—dixo ela. Adrián calouse: pareceulle absurdo supór que ela desexase, realmente o Chlado ou o Teatro da Trindade... No que él pensaba era noutros apetitos, nas ambicións do corazón insatisfeito... Mais isto pareceulle tan delicado, tan grave de decir a aquela criatura virxinal e sería—que falou do paisaxe.

—¿Xa viu o moíño?—perguntoulle ela.

—Teño vontade de o ver, se mo quixer ir mostrar, prima.

—Hoxe e tarde.

Combinaron logo ir visitar ese recuncho de verdura, que era o idillo da vila.

Na facenda, a longa conversa con o Teles, criou unha aproximación maior entre Adrián e María da Piedade. Ela faloulle xa con menos reserva cando voltaran. A ningún xamais deixara ver tanto da melancolía oculta que erraba constantemente na súa alma. E vístalle por él unha simpatía coma un indefinido desexo de o ter sempre presente, desde que él se tornaba así depositario das súas tristezas.

Adrián voltou para o seu cuarto, no hospedaxe do André Impresionado, interesado por aquela criatura tan triste e tan doce. Era un auxo que vivía facía moito tempo nunha vilota groselra e estaba por moitos lados preso ás trivialidades do sitio: mas bastaría un sopro para o facer remontar o ceo natural, ós cumes puros da sentimentalidade...

Hacha absurdo e infame facer a corte á prima... Mas involuntariamente pensaba no delicioso pracer de facer batir aquel corazón que non estaba deformado pol-o corsé e de pór enfin os seus beizos nunha faz onde non houbese pós de arroz... E o que o tentaba sobre todo era pensar que podería percorrer toda a provincia en Portugal, sin encontrar nin aquela liña do corpo, nin aquela virxinalidade de alma adormecida... Era unha ocasión que non voltaba.

O paseo ó moíño foi encantador. Era un recuncho da natureza, dino de Corot, sobre todo a hora do meio día en que eles alá foran, con a frescura da verdura, a sombra recollida das grandes árbores, e toda a sorte d'augoa corrente, fuxindo, relucindo entre os musgos

e as pedras. O moíño era pintoresco, co'a súa vella edificación de pedra secular, a súa roda podre, coberta de hervas imóvil sobre a xeadá límpidés da augoa escura. Adrián hachouna dula d'unha escea de romance. María da Piedade non dicía nada. Como ela vístia un pouco cansa sentáronse n'unha escada de pedra que amargallaba na augoa da presa os derradeiros degraos. O silencio dos campos qu'os arrodeaban lílvaos e, insensivelmente, él escomezou a falarlle baixo... Houbo un momento en que él falou do encanto de ficar alí para sempre na vila.

—Ficar aquí? Para qué?—perguntou ela sorrindo.

—Para qué? para isto, para estar sempre ao pé de si...

Ela cubreuse de rubor, o guarda-solífio escapoulle das maus. Adrián receiou si a ofendera, e acrescentou logo rindo:

—¿Pois non era delicioso?... Eu podía alugar este moíño, facerme moíneiro... A prima había de me dar a súa freguesía...

El continuou gracejando, co seu proleuto de se facere moíneiro, e de ir pol-a estrada gulantando o burro, carregado de sacas de farfía.

—E eu veño a judalo, primol—dixo ela, animada pol-o seu propio sér, pol-a alegría daquel home a seu lado.

—Ven?—Exclamou él — Júrolle queme falgo moíneiro! Qué paraiso nos agarda elquí no moíño, ganando a'egrementa a nosa vida, ouvindo cantar estes melros!

(Continuará)

¡Miserere nobis!

(Salmo das noites tristes)

Para Xosé Palacios,
con fonda amizade.

Morre abafada a Galicia
baixo a pouta castelán:
temos fame de xusticia;
fame de lobo e de can.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

Salen os vapores cheos;
nenos e homes que se van:
cal o pedrizo dos ceos
e deixa arrasado o chan.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

O chegar o Samartifio
os foreiros voltarán:
ni esquecerán o camiño
ni-as rendas esquecerán.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

No-hai herbas pra darlle ó gando
nin queda palla do vran:
os automovís bruando
carretera adiante van.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

Xuraron nas eleccións
faguer a vida levían:
ruben as contribucións;
o ano que ven dobrarán.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

A corenta réas o millo
e non se atopa ni-un gran:
eles... dándolle ó sarillo,
faguendo como que fan.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

Temos o frío nos hosos
e no-hai follato nin lan:
choran os fillíños nosos
pedindo quentura e pan.

¡Probe de nos!

¡Dios nos colla da súa man!

¡Temos frío! ¡Temos medo
de erguer o sachó na man!
¡Bebemos o víño acedo
e xa a sangue é solimán!

¡Probe de nos!

¡Probe dos probes sin pan!

¡Dios nos colla da súa man!

RAMÓN CABANILLAS.

Peneirando...

Ouvindo falar sempre en catalán os profesores da orquesta de Rebutós, lembrámonos d'unha cousa triste.

D'unha cousa triste que prova, como nada, o supremo grado de decadenza a que chegou a moxedá galega.

A maioría dos rapaces que compoñen os nosos coros enxebres, nin empapados pol-a música popular e pol-os cantos populares, falan en galego cando visten os traxes típicos dos labregos.

¿Qué diciría un catalán si soubera isto?
¿Qué diciría un basco?

¡Inda nos lembramos do asombro que produxo en Barcelona a declaración feita nunha conferencia súa por un galeguista, cando dixo:

A MAN DE SANTIÑA

FARSADA en dous pasos maxinada por RAMON CABANILLAS

A demitimos pedidos

*A Academia Galega, fai o seu boletín en castelán e os seus membros falan, nas xuntanzas académicas, en castelán.!

II II II

Nós non somos escrivistas. Pero temos que censurar por forza a presa que se dan nosos artistas para facer homenaxes a xente estrana—o de Xulfo Antonio, en Santiago—e a pregulza que amosan cando se trata de gabar os da Terra.

¿Qué homenaxe lle adicaron os estudantes de Compostela a Porteiro? ¿Qué provas d'agrado lle teñen dado a Francisco Asorey os seus amigos d'aquela cidade?

Loubas para os estranos. E logo trañas loubas o que é lóxico: un Benlure levando cartos para facer *churros*... namentras os nosos artistas fican orfos de protección.

II II II

Xa sabedes o caso do teatro "Rosalia", da Cruña.

Emilia Benito, unha cantora dina de gabanzas, despois d'entoar algunhas cantigas das diversas rexións d'Hespania, coidou natural, por lei de fidalga cortesía, cantar tamén algo galego. E cantou... *Meus amores*, de Baldomir.

¡Nunca tal fixera! Un fato de maricas flamenquizados, inda que cheiran a caldo de grelos; un fato de mozos sin alma e sin cerebro nin educación, patearon a cantiga que fala dos nosos amores e da nosa patria—cantiga que apraudiron públicos de todo o mundo,—porque eles desexaban ouviren máis *couplés chulos*.

Emilia Benito, dándolles unha lección de cultura e de masculinidá, negouse a compracelos.

E eles seguiron orneando. E que perdoen os burros a comparauza.

Porque os burros, inda que híbridos, son menos imbéciles que eses cretinos desprezables e noxentos.

II II II

Trunfou o espírito civil en Cataluña, con

motivo da solución dada pol-o Goberno á folga da Canadiense.

A movillización militar non puido sere...

Non puido sere porque Cataluña e o único civilizado d'Hespania.

E ten que lle digan, imbéciles inimigos do galego. Ser o máis civilizado d'Hespania, o único civilizado, o povo onde apenas se fala castelán e o pouco que se fala, fábase mal...

II II II

O rector da Universidá de Santiago dirixiuse ós catedráticos...

¿Para qué? ¿Para tratar de modernizar aquel centro docente? ¿Para galeguizalo?

Non; iso tería pouca importancia.

¡Dirixiuse ós catedráticos para que lle axuden a facer un homenaxe ós autores da "Casa da Troya",

Tableau...

II II II

¡O problema das subsistencias!

Non val darlle voltas ó argadelo.

Namentras en Galicia non contem os labregos con malzo barato e abundante, a carne seguirá pol-as nubes e as patacas tamén.

O problema do malzo é o gran problema da nosa economía rural; é un problema que nos deba levar o separatismo de non resolverse satisfactoriamente e axiña.

E o maior tributo d'escravitude económica que rendemos ó centralismo castelán.

Tipográfica Obrera.—Socorro. 3

—Adeus, Fuco.

—Adeus, Xan.

—Pra onde vas.

—Bouche pr'a casa do noso irmán,
A. Gude, a Rua Real, 59, 1.º, a faguerme un fraxe d'aqueles qu'él fal fan bos e xelfosos.

Farmacia Europea

— DE —

López Abente

REAL, 55

A millor surtida da Cruña e un dos establecementos da súa crase que máis honran a Galicia. Montada con arrego ós derradeiros adiantos.

Obras de Leandro Carré

Contos e diálogos, 60 céntimos.

Tolerías, 50 céntimos.

Pedilas nas boas librerías, ou ao seu autor, San Roque, 6, 2.º, enviando 25 céntimos máis para seren remitidas por correo certificado.

SASTRERIA

— DE —

EMILIO MUÑIZ

¡TRAXES ULTIMA NOVEDÁ!

N'este acreditado establecemento fanse traxes á medida con arrego á última moda e a prezos económicos.

ESMERO E PRONTITU

CONTA CON BOA CLIENTELA

CABALLEROS, 116, BAIXO

A CRUÑA

HOTEL CONTINENTAL

Castelar, 8 e Olmos, 28

O MELLOR SERVIZO

— DE —

M. Losada Prado

A CRUÑA

Faise cárrego de todas as cras de traballos gráficos, en imprenta, litografía e fotograbado, así coma sellos de caucho

A Papeleira Galega

FÁBRICA DE BOLSAS DE PAPEL

DE TODAS CRAS

FOTOGABADO

BARREIRA, 7

A CRUÑA

Telef. 434

Os viños e coñas millores

son os qu'elsporta a casa de PEDRO DOMEQO, de Xerez da Fronteira, fundada en 1737. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouh máis selecto

de mundial e reconocida sosa é o ZINZANO (Torino).

O Anís do Mono

é un einspréndido licore sin rival

Pra viños de mesa

non hal outros com'ós dos cosecheiros elsportadores Sres. R. LÓPEZ DE HEREDIA (Haro). Casa central: Pazo da Equitativa.—MADRID.

REPRESENTANTE ESCRIVIDO: (matriculado) de todas istas marcas

José C. Juncosa

Galera, 39 é 41-2.º piso.—A CRUÑA

FRÁBICA MECÁNICA

:-: DE CALZADO :-:

— DE —

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15

A CRUÑA

LA MODERNISTA

GRAN SALÓN DE BARBEIRIA

— DE —

RAMOSE ACEA

San Andrés 94, 1.º — A CRUÑA

Establecemento de primeiro orde, dotado de estufa de desinfección e todol-os aparatos hixiénicos. Especialidade en lavabos de cabeza, lociós e fricciós de todas clases.

Nota: N'este establecemento atopará o público un servizo permanente a cargo dos seus propietarios, antigos dependentes das máis importantes peluquerías, desta capital.

LEUTORES;

Quen queira ter un traxe bóo e xeltoso, e que lle coste pouco diñeiro, qu'ó faga na xastería de

Xosé Varela

CIRCO, 16 - BAIXO — VIGO

GRAN FONDA
Las Cuatro Naciones

San Andrés, 102. — A CRUÑA

O novo dono d'ista fonda, no seu desexo de mellorar o trato aos señores viaxeiros, fixo grandes reformas.

Xántase ben, e os precios están ó alcance de todos.

H. LA PALOMA

— DE —

Ramón Morandeira

Este espléndido establecemento, situado no no máis céntricos da poboación, axeitado á outura dos millores da súa cras, conta con espazosas e aireadas habitazons, boa e abundante mesa, un servizo puntual e esmerado, e asistencia facultativa pol-o enxebre e renomado doutor A. Otero.

Fonte de San Antón, 20 — Santiago

Abonos Químicos MineraesCementos, Sulfato de cobre, Azufres, Caldo bordelés **ROUCH**

Rexenerador **ROSTAM** pra os animaes debles, pra que as galliñas poñan máis ovos, etcétera.

Pídanse prezos e concízos a

Fernández, Fano y C.ª — A CRUÑA**Consultorio Médico-Quirúrxico****J. Lastres**

Consulta e tratamento d'as enfermidades en general

ESPECIALIDADES

Piel, (incruso cáncer, lepra, lupus, e úlceras atónicas) — Peito, Estómago, Anemia, Reumatismo, Artritis deformantes, Neuralgias, Arterio-esclorosis, Parálisis

Electroterapia, Aeroterapia, Seroterapia, Análisis

RAYOS X

Gabinete *Isioterápico*: Consultas de 10 a 12
Tratamentos e prezos a horas convencionaes.
Non se fai asistencia nos fogares

Praza d'Ourense, 2.º (esquina a Picavía)
A CRUÑA**VIÑOS FINOS****RIOXA - MEDOC**

Felipe Ugalde - Haro

Concesionario en Galicia:

WALDO LOSADA - A CRUÑA

a nome de quen deben vir os pedidos da Rexión

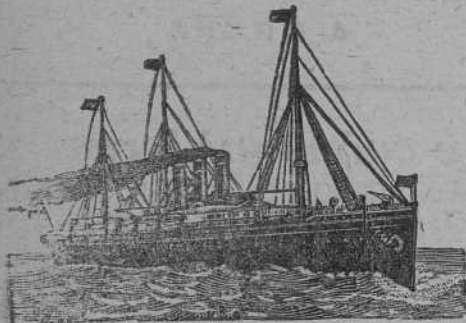
Gran H. Universal

Rúa da Reina (da Raiña), 21 — LUGO

O MÁIS NOVO E O MILLOR

Ten carto de baño moderno. Dispón de teléfono (núm. 116) e de coche da casa pra todol-os trens.

O GRAN H. UNIVERSAL merece ser visitado

COMPAGNIE GENERALE TRASATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

*Servicios directo desde o porto da Cruña***LINEA DE HABANA A VERACRUS**Prezo en terceira á Habana.
VeracrúsPtas. 298'60
313'60

Facilitanse billetes de ferrocarril da Habana a Santiago de Cuba pol-o prezo de Ptas. 35.

Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Para toda clás d'informos sóbor de datas de saída, prezos do paxase e tipos de flete, dirixirse ó seu Consignatario

D. Nicandro Fariña

Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

NOTA.—Quedan sin efecto total-as tarxetas de visita, pois non se deixa entrare a bordo.